

Lazer Rok Lumezi:

BIJELI PRSTEN

(pjesme, refleksije, zapisi)

Intenzivno prisutan u kulturnom životu Hrvatske, umjetnik LR Lumezi darivao nas je ovih dana knjigom „Bijeli prsten“, koja sadrži autorove pjesme, refleksije i zapisi unutar četiri desetljeća. Kao i svi artefakti iz njegove umjetničke radionice – a prepoznavamo ga kao majstora obrade srebra – i ovi su tekstovi potpuno autentični, osebniji, cjeloviti i očaravajući. Nema „praznog hoda“, lake uporabe i trošljivosti riječi, metafora na prvu loptu ni ti sentimentalizma, na koji bi smo se poskliznuli prije propadanja u zamku „sviđanja“. Naime, autor i nije zapisivao ni stvarao s nakanom da si poveća broj bibliografskih jedinica, već naprosto po unutrašnjom diktatu i iz radosti kreacije „što prema vlastitom iskazu teče ovako:“ Hoću izabrati vrijeme za uzbuđenje, koje me veseli. A zove se stvaranje“.

Ipak, ne radi se samo o lakoći igre i njenim plodovima, Lumezi razumije da je zanat najveća vrlina, kojom se talent ispomaže, te da su „tajne zanata“ (Ahmatova) ono, što se uče cijeli život. Način na koji oblikuje svoj nakit, primjenljiv i za tekstove: izbor materijala, tehnologija, finalizacija, balansiranje na „crti koja spaja nepoznato i sve poznato“ , a o kojoj će reći: Baš/Na toj crti/ Održi se/ Radi brzo/ Prenesi što veći teret/Pretovari/ Prekorači/ Ne posklizni se/Preko te crte/ Moguće je sve. Još je Valery govorio kako je METODA put u kaosu (gomili) činjenica, što će reći da svaki umjetnik mora izgraditi osobnu metodu da bi došao do kreativnih rezultata. Kod Lumezija to su, zapravo, TRI SPOJENA PROCESA: rad, analiza, zapisivanje. Tako se tri puta promišlja isti subjekt, a krajni je cilj solidnost, koherencija, koja je u ostalom i u temeljima tomističke (Toma Akvinski) estetike. Nakon što je djelo završeno i predano sudu javnosti, autor može (rekli bismo spokojno) „sjediti lijevo od pohvala i desno od poniženosti“, na autonomnom osvojenom tlu. Što je razvidno u svim Lumezijevim zapisima, od osamdesetih godina na ovamo? Poglavitito, to je POZICIONIRANJE SUBJEKTA prema svemu što ga okružuje, najprije je igra unutar realija, a zatim pomak prema transcendentnom, koji je za ovoga stvaratelja neizbježan. On će ustvrditi: „Želim vjerovati da mitovi nisu sasvim potrošeni, kao što tijelo vremena nije sasvim linearno“. Smatramo da se ovdje očituje jedno uzvišeno profetsko osjećanje vremena: Dan kao njegova tehnička označnica, izdvojenje iz kalendarske vrijednosti, pa naprosto „Želi biti dan od ljepote“, to jest podignut u viši kozmološki red, u stvaranje. On tada postaje „glasnik tisuću i jedne noći/Sunce je njegov privid, a mag ne razlikuje noć i dan“.

Ovo podjednako odgovara biblijskoj paradigmi o „sedam dana stvaranja“, kao i Eliade, koji veli:“Mitsko je vrijeme pravi izvor svakog bitka i svakog kozmičkog događaja“, odnosno: „Mit je izvorni oblik duha i vremena“.

Nećemo stoga pogriješiti, ako u Lumezijevu stvaralaštvu raspoznamo dvije osnove: historičnost i kozmičnost. Historičnosti pripadaju sačuvane emocije nekih dana i trenutaka koji su njemu važni, zapisi o izložbama, utisci s putovanja, realije sobe, ateliera, ulice, kišne noći, noćne vožnje i glazbe, potom fizičko dodirivanje „toplom rukom“ ili oblikovanju materijala nad radnim stolom, dok je kozmičnost zona koju dosežemo u sanjariji, u intuiciji, časovima vidovitosti, i ona predstavlja širenje bića preko granica stvarnostnog. Ili da ponovno navedemo Eliadeja:“Izlaskom iz povijesne sadašnjosti ulazimo u vječnu sadašnjost ljubavi i religije“.

U svijetu elemenata, materijala i još neotkrivenih vrijednosti mašta djeluje kao aktivna sila, a ruka je njeno oruđe. Autor navodi: „Fantazija je u stanju sve to obuhvatiti

, mašta je u stanju još je i oslikati, izraditi, iscrtati, isklesati, sve realne i nerealne oblike, pa čak i gustoću, čvrstoću i napetost i naopakost oblika praznine“. Dobivamo tako i neka dragocjena saznanja o stvaranju nakit, značenju nakita (izvan domene lukrativnog), pa čak i magijskim svrhama na što upućuje i sam naziv zbirke Bijeli prsten. Prstenje je znak saveza, zavjeta i zajedničke sudbine. Na „pravoj“ ruci može označiti duhovnu i materijalnu nadmoć, ili kao u slučaju Solomona, simbol je znanja i moći. Bijelo je, rekli bismo, metonimija za Srebro, budući da sanskrska riječ Argentum znači BIJELO i SJAJNO, te sugerira kovinu, koja označava kraljevsko dostojanstvo. Kontekstualno, srebro odražava božansku mudrost i ljubav prema ljudima, te ima brojne pozitivne aspekte, spajajući Srebro i Prsten dobivamo Moć. Za Lumezija on je „najintimniji u relikvijaru nakita“.

Izvesne spoznaje iz svoje umjetničke prakse i paralelnog duhovnog zrenja, Lumezi sažima u stihove ili aforistične oblike, poput:

„Nakit sadrži sva likovna iskustva“ ili: „Nakit je katalizator vidovitosti“. Koliko je taj odnos intiman, slojevit i nerazmrsiv, reći će nam stihovi: „Gradeći srebrenu arhitekturu nad radnim stolom/Ja postojim u vlastitoj tišini, kojoj darujem nepoznatu pjesmu.“

U SJAJU MJESEČINE

Sve što otkrivamo u slojevitosti Lumezijeve poezije govori da je riječ o ozbiljnom autoru, nikako ne o sporadičnom zapisivanju dokola čovjeka ili o višku energije, koja će se utisnuti u stihove. Tu su njegove omiljene oksimorone:

„Najbolje da sam tamo gdje nisam... Ti mi trebaš da bi se nalazio preko puta...“ Tu je poredak riječi i tijek asocijacija, koji očučuju naizgled već „potrošenu“ pjesničku scenu, te ponajviše pjesnikovu sposobnost da sačuva značenjski barut, da mu riječ „eksplodira“ u pravi čas i na pravom mjestu, nukajući nas da se ponovno vratimo već pročitanoj stihu: „I cesta je sjajna od kiše, sjajna i mračna kao rastanak“ .

Osjećamo taj pronicljiv pogled u vlastitu i tuđu intimu, blizinu napr. francuskih nadrealista, Chara, Aragona, Bretona. Atmosfera je magična, stihovi su eliptične, muzikalni, zasićeni slikovitošću, i premda se izraz doima kao rastresit solilokvij. Ponekad osjećamo mrvicu Samoironije, no ona je uvijek blaga, kao što je zaljubljenom srcu sve je unaprijed oprošteno. U kalejdoskopu sličica vidi se, konačno, izvanredna cjelina:

Mislim o Razornosti

i O mirisima

na Tamni dio svake stvari-

na svilu mislim

i O jastucima

Mislim o tvojoj odsutnosti

na prazna ogledala

o zavrnutosti

Na plavog slona mislim

i Obnaženosti

Mislim o sunovraćanju

te preosjetljivosti

na nježnu Ranu

bez prokrvljenosti

i o Cvjetovima

mislim:

na tebe mislim, u kovačnici

o Blagosti

tvojoj

mislim

Budući je da je erotizam danas veoma eksplicitan, nasrtljiv, razotkrivajući i razoran u prvom pogledu, nježnim će dušama Lumezijeve suptilnost goditi i nakon višekratnih čitanja.

Držimo da je najvećim dijelom svoje osjećajne i misaone strukture Lumezi okrenut Mjesecu. Na to nas navodi već na prvim stranicama knjige: *“Pazi: sunce je vladar neba! Tvoj je zadatak biti subverzivan i nepoznat kao što je i ljepota srebra tajnovita, uzbudljiva i provokantna. Mi radeći u srebru činimo bijeli prsten.”*

Evidentno je da se Mjesec ovdje pojavljuje u metonimiji kao i „srebreni Mjesec“, kao hladna i otmjena nereflektirajuća (dakle: subverzivna) bijela svjetlost, baš kao što je i sam planet/Mjesec „simbol SNA i NESVJESNOG“ i vlada u „sumračnoj zoni naših tropizama i instikata“, nudeći „pogibeljni put imaginacije i magije“ (izvedeno prema Rječniku simbola Chevaliera i Gheerbranta).

Zaključno: srebro stoji u svezi s Mjesecom, a nadovezuje se u trokutu Mjesec-Voda-Ženski princip.

Zbog toga je za umjetnika presudno važno „uzgajati osjećaji koje nisu samorazorni“, kao što je životno bitno i dalje se kretati „na putu/ gdje nakit ionako već ustraje/ k svojem poklonstvu Ženi“. I stvarno nije važno jesmo li više ljubljani nego vabljeni, nije presudno jesmo li u nekom srcu zaboravljeni, već je bitno da „u situaciji gdje ljepota prekratko bljesni i boli“ možemo stalno razgorjevati taj plamen, održavati stanje elevacije i levitacije, ili da nekome u tom ponekad praznom i gluhom, a drugi put prenapućenom svemiru možemo pisati očuđujuće poruke nalik na De Chirikove slike: „Mi smo /Za istim stolom/ Ti si noć/ Ja sam drvo“.

Lazer Rok Lumezi vjerojatno nema neke čvrste nakane „pisati poeziju“. On samo posreduje svoje bogato životno iskustvo, puštajući da je treperava nit unutrašnjeg glasa sama nađe oblik u koji će se preliti. Kad bi smo izdvojili ključne riječi njegova vokabulara poput: TIŠIVA, PROSTOR, NOĆ, STABLO, TJELO, ŠUTNJA, SOBA, TAMA, vidjeli bi smo koliko su one simbolične, onirične, poetične: svaka stvara zračecu auru, treperavu vrijednost, mogućnost da upravo od nje započnemo jednu „sanjariju intime“ kako bi rekao Bachleard. Pa nije stoga čudo, što se njihovim spajanjem PJESME spontano slože, a neke od njih su antologijske i prave poput ove, koju za sebe osobno posvajamo, uz diskretan naklon autoru:

ušušskani su noćni leptiri

u tanke niti od skrupula

ne trznuvši nebesku paučinu

za Dance macabre

ne duguješ mi ništa

osim mrvica suhoga srebra

za poneku ljepotu

ne plaća se nikomu

Ali riječima poštovanja i prijateljstva, ipak, pokušali smo svoje zadovoljstvo čitanja djelomično otplatiti!

Dvor Barnagor,

4. studeni 2015.

Božica Jelušić